

В. В. Іванова,
*д. е. н., доцент, професор кафедри економіки підприємства, ВНЗ
 Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі"*

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ, ЗАСНОВАНОЇ НА ЗНАННЯХ

Порівнюється інформаційне забезпечення сучасного етапу економічного розвитку й економіки, заснованої на знаннях. Визначається сутність категорії "інформаційне забезпечення економіки, заснованої на знаннях" та його особливості.

Compare supply with information for today's stage of economic development and knowledge based economy. Determine the essence of the category "Supply with information of knowledge based economy" and its characteristics.

Ключові слова: інформація, інформаційне забезпечення, економіка, заснована на знаннях.

Keywords: the information, a supply with information, knowledge based economy.

ВСТУП

Трансформаційні процеси у економічній сфері на нинішньому етапі розвитку світової економіки показали, що переважна більшість розвинутих країн активно включилась у процес становлення та розвитку економіки, заснованої на знаннях.

Особливості економіки, заснованої на знаннях, змінюють підходи до оцінки ролі знань й інформації у суспільстві, а і відповідно і до його інформатизації. Такими особливостями є: активна генерація людиною знань внаслідок переосмислення інформації, яка виступає їх основним ресурсом; перетворення знань та інформації на фундамент економічних процесів; зміна структури економіки на користь знаннєво-інформаційних галузей; активізація трансферу знань; прискорення процесу оновлення знань та їх інтенсивне масове використання знань для соціально-економічного розвитку; інтелектуалізація всіх сфер діяльності суспільства, зокре-

ма економіки; інтелектуалізація праці, коли у загальній чисельності працівників переважає кількість осіб, зайнятих інтелектуальною працею; посилення залежності від людського капіталу; високий рівень інтелекту людини та її всебічна розвиненість; розвиток соціального капіталу; посилення творчого характеру праці [1]; посилення ролі освіти; підвищення вимог до освіти, професійної підготовки та майстерності, що зумовлює зростання освітнього рівня, вдосконалення професійного навчання; зростання потреб у фахівцях з технічних наук; активізація змін в освіті, зокрема запровадження нових форм навчання та надання нових видів освітніх послуг з урахуванням концепції безперервного навчання; зростання потреби у висококваліфікованих працівниках, активний процес підвищення кваліфікації персоналу; інтеграція процесів освіти, науки, виробництва; зростання значення науки як фундамен-

тальної, так і прикладної; активізація впровадження результатів наукових досліджень; зростання наукоємності технологій; розвиток інноваційної діяльності та систематичність інновацій; інноваційність стає результатом використання комплексу знань з різних сфер діяльності людини; скорочення періоду часу між науковим відкриттям та його використанням (упровадженням) [2]; загострення та посилення залежності економіки від рівня життєдіяльності суспільства; активізація зростання інформаційних потоків.

Інформаційна сфера перетворюється на пріоритетну в економіці, заснованій на знаннях, та фактично стає основою всіх напрямів діяльності, адже вона виконує найважливішу функцію — інформаційне забезпечення усіх сфер суспільного життя для сприяння економічному розвитку країн.

Не можна не погодитись із відзначенням важливості інформаційної сфери для конкурентоспроможності України, а також із тим, що "...інформаційні технології, телекомунікації, освоєння інновацій дають можливість отримання коласальних прибутків і виходу на нові ринки не в останню чергу за рахунок безперешкодного обміну інформацією і можливості заробляти завдяки цьому значні кошти в будь-якому місці земної кулі" [3, с. 82].

Процес опрацювання інформації як основного виду ресурсу в новій економіці вважають головним видом діяльності [4, с. 157]. Ефективна інформація сприяє скороченню такого процесу, прискоренню генерації знань і їх використання.

Рівень ефективності використання наявних знань і передумови переходу до економіки, заснованої на знаннях, що склалися нині в Україні, свідчать про необхідність суттєвих змін, особлива роль у яких належить інформаційному забезпеченню. Його організація, з урахуванням специфіки нового етапу розвитку економіки — економіки, заснованої на знаннях, — стає загальнонаціональним пріоритетом.

Вагомий внесок у дослідження проблем інформації, інформаційного забезпечення та розвитку інформаційного ринку здійснили О. Чубукова, А. Винарик, Н. Апатова, В. Захожай, О. Соснін, Е. Петрова, Л. Мельник, К. Балабанов, Н. Вінер, С. Кулицький, Г. Коломієць, М. Єрмоленко, І. Родіонов, К. Шенон, А. Урсул, Дж. Стігліц, Дж. Стиглер, К. Ерроу.

Оцінка стану сучасного інформаційного забезпечення економіки в Україні свідчить, що тільки обмежений перелік суб'єктів можна дійсно віднести до інформаційних, але і їх діяльність не відповідає вимогам до

Таблиця. 1. Характерні риси інформаційного забезпечення сучасного етапу економічного розвитку й економіки, заснованої на знаннях

Сучасний етап розвитку економіки	Економіка, заснована на знаннях
Низький рівень організації інформаційного забезпечення, недостатність актуальної достовірної пертинентної інформації відповідно до наявних інформаційних потреб	Високий рівень ефективності інформації та якості інформаційного забезпечення відповідно до зростаючих інформаційних потреб
Прагнення до максимізації кількості інформаційних одиниць в інформаційному фонді інформаційних структур	Особлива увага надається не кількості, а змістовому наповненню інформаційних одиниць
Вузький діапазон інформування: концентрація уваги на забезпечення економічних суб'єктів переважно правовою, фінансовою та комерційною інформацією ознайомчого характеру, перевага розважальної та рекламної інформації для населення	Широкий діапазон інформування щодо всіх сфер діяльності людини, забезпечення високого рівня поінформованості як економічних суб'єктів, так і всього суспільства загалом для підвищення його інтелектуалізації
Забезпечення здійснюється в умовах низької активності використання інформації	Забезпечення здійснюється в умовах високої активності використання інформації всім суспільством
Інформацією забезпечуються окремі етапи інноваційного циклу	Інформаційно забезпечується повний інноваційний цикл: від науково-технічних розробок до їх реалізації (матеріалізації)
Інформаційний взаємообмін на низькому рівні	Організація інформаційного забезпечення сприяє активізації інформаційного взаємообміну
Практично відсутній тісний інформаційний взаємозв'язок між науковими організаціями, науковою сферою та виробництвом, а також між економічними суб'єктами, вищими навчальними закладами та промисловістю. За його наявності здійснюється за традиційними технологіями або через самостійний пошук інформації кожним суб'єктом	Забезпечення постійного оперативного інформаційного взаємозв'язку між науковими організаціями та виробництвом, а також між вищими навчальними закладами, промисловістю та іншими економічними суб'єктами з метою взаєморозвитку та активізації інноваційної діяльності через акумуляцію їх інформаційних ресурсів для формування інформаційного фонду інформаційних суб'єктів
Відсутнє інформаційне забезпечення узгодженості функціонування складових інноваційної системи	Забезпечення узгодженості функціонування інноваційної системи через високий рівень інформаційного забезпечення науки, освіти, інформаційно-комунікаційної інфраструктури
Відсутня або має низький рівень систематизація інформації про результати фундаментальних та прикладних досліджень наукових організацій, вищих навчальних закладів, економічних суб'єктів	Значна увага приділяється інформаційному забезпеченню щодо результатів фундаментальних та прикладних досліджень, а також інформуванню про результати їх застосування на практиці
Низька поінформованість споживачів про наявність інформаційних суб'єктів і їх інформаційні можливості щодо задоволення інформаційних потреб	Високий рівень поінформованості споживачів про наявність інформаційних суб'єктів і їх можливості щодо задоволення інформаційних потреб
Розрізненість інформаційних джерел щодо певної проблематики	Наявність у інформаційного суб'єкта інформаційного фонду, що містить інформацію стосовно різних сфер життєдіяльності суспільства для комплексного забезпечення споживачів інформацією
Попит на інформацію практично не вивчається. Інформаційний фонд формується безсистемно	Системне формування інформаційного фонду та здійснення процесу інформаційного забезпечення на основі ретельного вивчення інформаційних потреб (попиту) і відповідно обраного концептуального підходу
Недостатня увага приділяється організації доступу до інформації	Висока якість пошукового механізму, забезпечення пертинентності інформації
Використання переважно традиційних методів надання інформації	Широке використання у процесі інформаційного забезпечення електронної форми документів і on-line доступу
Низька оперативність	Висока оперативність
Організація інформаційного забезпечення викликає сумнівність у достовірності й актуальності інформації	Організація інформаційного забезпечення надає впевненості економічним суб'єктам та населенню у достовірності й актуальності інформації
Конкуренція серед економічних суб'єктів, що займаються інформаційним забезпеченням, практично відсутня	Інформаційні суб'єкти функціонують в умовах сильної конкуренції
Недостатньо розвинутий інформаційний ринок	Високий рівень розвитку інформаційного ринку
Концентрація інформаційних потоків на макро- та мікрорівні	Концентрація інформаційних потоків на мезорівні
Забезпечення інформацією освіти як окремих напрям майже не виділяється	Особлива увага приділяється інформаційному забезпеченню освіти для реалізації нею нових підходів до організації навчання, формування високоінтелектуальних особистостей та реалізації її завдань стосовно забезпечення можливості навчання протягом життя
Інформація зі світового інформаційного простору економічні суб'єкти та населення отримує самостійно відповідно до ступеня її вільного розповсюдження	Здійснюється забезпечення інформацією за рахунок світового інформаційного простору, особлива увага приділяється науковій і технологічній інформації
Акцент на забезпеченні прийняття управлінських рішень	Інформацією забезпечуються всі процеси економічних суб'єктів
Відсутня для широкого загалу змістовна інформація про результати науково-дослідної роботи вищих навчальних закладів	Організовано забезпечення інформацією про результати науково-дослідної роботи вищих навчальних закладів
В соціальній інформації переважає розважальна інформація та реклама, сутність якої здебільшого перешкоджає формуванню інтелектуальної особистості	Соціальна інформація спрямована на популяризацію здорового способу життя та всебічну розвиненість особистості

інформаційного забезпечення економіки, заснованої на знаннях.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є визначення категорії "інформаційне забезпечення економіки, заснованої на знаннях", та її особливостей для окреслення вимог до діяльності інформаційних суб'єктів, що надають інформаційні послуги.

РЕЗУЛЬТАТИ

Роль інформаційного забезпечення у становленні та розвитку економіки, заснованої на знаннях, полягає у забезпеченні формування інтелектуального капіталу; створенні умов для інноваційної діяльності, наукових досліджень; забезпечення здійснення освітняського процесу; сприянні впровадженню досягнень науково-технічного прогресу; встановленні та розвитку взаємовідносин між різними суб'єктами (підприємствами, органами влади, науковими установами). Отже, інформаційне забезпечення повинно охопити всі процеси, що здійснюються економічними суб'єктами, та, враховуючи особливості трансформацій в економіці, які все тісніше пов'язані з рівнем життя суспільства, приділити особливу увагу освіті та науці, забезпеченню трансферу знань. Крім того, інформаційне забезпечення економіки, заснованої на знаннях, повинно не лише сприяти генерації знань, а і їх використанню на практиці задля економічного зростання, забезпечуючи споживача інформацією про

результати, що були отримані після практичного застосування знань.

Проблема інформаційного забезпечення економіки, заснованої на знаннях, вирішується на основі аналізу її характерних особливостей, а також інформаційних потреб, що виникатимуть в умовах економіки, заснованої на знаннях (табл. 1).

Отже, інформаційне забезпечення економіки, заснованої на знаннях, — це інформаційний комплекс тематичних напрямів, наповнений у результаті відбору та підготовки відповідними документами (інформаційний фонд), і процес забезпечення ними економічних суб'єктів або окремих осіб, що передбачає організацію доставки документів та створення умов доступу до них з метою оперативного задоволення інформаційних потреб достовірною пертинентною інформацією.

Особливості інформаційного забезпечення економіки, заснованої на знаннях, полягають у його спрямованості на сприяння генерації і збільшення обсягу знань, формування людського капіталу, активізацію інноваційної діяльності й трансферу знань на основі підвищення вимог до змістового й організаційного аспектів інформаційного забезпечення не тільки в економічній, а й у інших сферах суспільного життя, зокрема в освіті й науці, та завдяки відповідно сформованому інформаційному комплексу тематичних напрямів з документальним їх наповненням і забезпеченню цілеспрямованості інформаційних потоків через вдосконалення управління ними.

ВИСНОВОК

Спрямованість країни до економіки, заснованої на знаннях, зумовлює посилення вимог до інформаційного забезпечення, які повинні враховувати інформаційні суб'єкти у своїй діяльності, зокрема до: оперативності та своєчасності інформаційного забезпечення; повноти і достовірності інформації; комплексності інформаційного забезпечення і його систематичного оновлення; ефективності інформаційного забезпечення; активного використання інформаційно-комунікаційних технологій і можливостей Інтернету; повноти представлення для споживача інформаційної пропозиції на сайті інформаційного суб'єкта; ретельного вивчення попиту; орієнтації діяльності на широке коло споживачів.

Література:

1. Чухно А. Нова економічна політика: теоретико-методологічні засади / А. Чухно // Економіка України. — 2005. — № 6. — С.4—10.
2. Патора Р. Ініціативи Європейського Союзу щодо побудови економіки, яка спирається на знання / Р. Патора // Регіональна економіка. — 2006. — № 2. — С. 176—182.
3. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / За ред. Б.Є. Кваснюка. — К.: Ін-т екон. прогнозування, Форт, 2003. — 424 с.
4. Bell D. The Coming of a Post-Industrial Society / D. Bell. — New York, 1973. — 368 p.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2010 р.

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

- відомості про автора (авторів): ім'я, по батькові, прізвище, вчене звання, вчений ступінь, посада і місце роботи, службова і домашня адреси (з поштовим індексом), контактний телефон;
- УДК;
- назва статті мовою оригіналу та англійською мовою;
- коротка анотація (2—4 речення) мовою оригіналу та англійською мовою;
- ключові слова;
- текст статті повинен мати такі необхідні елементи: вступ (формулюється наукова проблема, ступінь її вивченості, актуальність тієї частини проблеми, якій присвячена стаття), постановка задачі (формулюються мета і методи дослідження), результати (викладається система доведень запропонованої гіпотези, обґрунтовуються наукові результати), висновки (вказується наукова новизна, теоретична і практична значущість результатів дослідження, перспективи подальших розробок з цієї теми). Розділи повинні бути виділені;
- обов'язковий список використаних джерел у кінці статті;
- обсяг статті — 12—25 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків);
- шрифти найпоширенішого типу, текстовий шрифт та шрифт формул повинні бути різними;
- ілюстративний матеріал повинен бути поданий чітко і якісно у **чорно-білому** вигляді. Посилання на ілюстрації в тексті статті обов'язкові. До графіків та діаграм мають бути подані таблиці, на основі яких вони збудовані;
- разом із друкованою статтею треба подати її електронний варіант на CD носії або електронною поштою. Файл статті повинен бути збережений у форматі DOC для MS Word. Схеми, рисунки та фотографії слід записувати окремими графічними файлами форматів TIF, BMP, JPG, в імені яких зазначається номер ілюстрації у статті, наприклад pict 4.tif.

Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Надані матеріали не повертаються.

Адреса редакції: 04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

для листування: 04112, м. Київ, а/с 61; economy_2008@ukr.net

Тел.: (044) 458-10-73, 223-26-28, 537-14-33